

DOMOLJUB

Izšla je vsak četrtak. Cena mu je 3 K na leto (za Nemčijo 4 K, za Ameriko in druge tuje države 6 K.) Posamezna številka se prodaja po 10 vinarov.

Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvu „Domoljuba“ Ljubljana, Kopitarjeva ulica. Naročnina, reklamacije in inšorati pa: Upravištvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 39.

V Ljubljani, dne 27. septembra 1917.

Leto XXX.

Avstrijski cesar Karel — sv. očetu Benediktu XV.

20. septembra je izročil avstrijski minister za zunanje zadeve papeževemu nunciju odgovor cesarja Karla na noto sv. očeta. Odgovor se v prevodu glasi:

Sv. oče!

Z vsem spoštovanjem in globoko ganjenji smo surejeli poročilo o novem koraku Vaše Svetosti. Izvršujoč sveto zvanje, ki je poverjeno Vaši Svetosti od Boga, ste storili pri nas in pri glavarjih vojskujočih se držav nov poizkus s plemenitim namenom, da bi težko preizkušenim narodom pripomogli do združenja, ki jim povrne mir. S hvaležnim srcem sprejemamo ta novi dar očetne skrbi, ki ste jo, sveti oče, naklanjali vselej vsem narodom brez razlike. Iz dna duše pozdravljamo pretresljivi opomin, ki ste ga poslali, sv. oče, vsem vojskujočim se narodom.

V tej grozni vojski smo se obračali vedno do Vaše Svetosti kot do tiste najvišje osebnosti, ki stoji vsled svojega nadzemeljskega zvanja in vsled visokega umevanja poverjenih dolžnosti — daleko nad vojskujočimi se narodi. Vaša osebnost, sv. oče, ki je nedostopna znanjem vplivom, bi mogla dobiti pot, po kateri bi se uresničila naša lastna želja, naj se dožene trajen, za vse dele časten mir.

Odkar smo zasedli prestol naših pradedov, se docela zavedamo odgovornosti, ki smo jo prevzeli pred Bogom in pred ljudmi za zaupano nam usodo avstrijsko-ogrsko monarhije, in

nikdar nismo izpustili izpred oči visokega cilja, da postanejo naši narodi čimprej deležni blagoslova in dobrote miru. Kmalu po nastopu vlade smo imeli srečo, da smo skupno s svojimi zavezniki storili korak, ki ga je započel in pripravil naš slavni prednik, rajni cesar in kralj Franc Jožef I., da bi se napravil tir do trajnega in častnega miru. V prestolnem nagovoru, s katerim smo otvorili avstrijski državni zbor, smo dali zopet duška tej želji ter obenem poudarjali, da delamo za tak mir, ki naj oprosti v bodoče življenje narodov vsakega sovraštva in maščevalnosti ter zavaruje, da prihodnjim narodom ne bo treba rabiti oborožene sile.

Naša skupna vlada je med tem z opetovanimi in odločnimi izjavami, ki so se čule po vsem svetu, ponavljala našo voljo in voljo vseh narodov v avstrijsko-ogrski monarhiji, naj se napravi konec prelivanju krvi s takim mirom, kakor si ga Vaša Svetost predočuje. Srečni smo, da se naše misli in želje že izpočetka strinjajo s ciljem, ki ga tudi Vaša Svetost označuje kot sprejemljivega; zato smo tem bolj zadnje stvarne in praktične nasvete Vaše Svetosti natančno proučili in naslednje odločili:

S čutom globokovkoreninjenega prepričanja pozdravljamo vodilno misel Vaše Svetosti, da se mora nasloniti bodoči svetovni red na pravno silo pravice, na vlado mednarodne pravičnosti in postavnosti, izključiti pa se mora sila orožja. Prešinja nas tudi upanje, da se bo človeštvo vsled povečane pravne zavesti pravno prerodilo. Pridružujemo se

torej nazorom Vaše Svetosti, naj bi se vojskujoče se države sporazumele, kako bi se — po ugotovitvi primernega jamstva — oboroževanje na suhem, na morju in v zraku istodobno medsebojno in zaporedno na gotovo mero znižalo, in kako bi se morje, ki je last vseh narodov, osvobodilo gospodstva in nadoblasti posameznikov in prepuščilo, da ga uporabljajo vsi narodi.

Zavedamo se, kolikega pomena za ohranitev miru je od Vaše Svetosti nasvetovanje sredstvo, naj bi se mednarodni spori razvozljavali pri obveznih razsodiščih, zato smo voljni, da se razgovarjamo tudi o tem predlogu Vaše Svetosti.

Če se bo posrečilo, kar od srca želimo, da se vojskujoči se zedinijo in te vzvišeno misel uresničijo, če se zajamči avstro-ogrski monarhiji, da se ne mogla neovirano dalje razvijati, potem ne bo težko zadovoljivo rešiti tudi drugih vprašanj v duhu pravičnosti in dostojne obzirnosti na pogoje medsebojnega obstanka.

Ako se združijo narodi sveta v zmislu nasvetov, ki jih predlaga Vaša Svetost, in začno o njih razpravljati, bo lahko iz tega vzcvetel trajni mir. Narodi lahko dosežejo popolno prostost na morju; težko materialno trpljenje bi bilo odstranjeno in novi viri blagostanja bi se jim odprli.

Ker nas vodi premaganje in spravljivost, smatramo, da so predlogi Vaše Svetosti prav primerni, da jih sprejmemo kot temelj, ki se naj na njem začno pogajanja v dosego vsem pravičnega in trajnega miru; prešinja nas veselo upanje, da bodo tudi naše sovražnike navdale enake misli.

V tem zmislu prosimo Vsemogočnega, naj bi blagoslovil od Vaše Svetosti započeto mirovno delo.

V čast nam je, da beležimo kot Vaši Svetosti zelo vdani sin

Karel.

Podoben odgovor je poslal sv. očetu tudi zastopnik nemškega cesarja.

Vodstvo Slovenske Ljudske Stranke

Je zborovalo 18. sept. pod predsedstvom načelnika stranke dr. L. Šusteršiča ob mnogobrojni udeležbi članov. Seja, ki je bila sklicana na 10. ure dopoldne, je trajala celi dan. Poleg splošnih velepolitičnih zadev so se obširno pretresavale tudi notranje zadeve stranke. Sicer so nekateri želeli, da bi se sporne razmere v stranki ne obravnavale, češ, da je v tem velikem, za Slovence usodnem času predvsem potrebno složno delo vseh, in pa da je že presvetli knezoškof sam vzel stvar v roke, da poravna tiste preporne točke. A večina je ta predlog (s 65. proti 23. glasovom) odklonila. Prav zato, ker je čas tako usoden in sloga tako potrebna, naj bi se poravnava takoj omogočila. Tudi zborovalci ne morejo hoditi v teh težavnih razmerah vedno nanovo v Ljubljano. Nato so se notranje razmere na dolgo pojasnjevale. Razprava se je končala s sijajno manifestacijo za edinstvo stranke in za njenega načelnika, kojemu je bilo izrečeno soglasno z 69. glasovi zaupanje stranke, med tem ko se je 12 članov glasovanja vzdrgalo.

Za podpredsednike stranke so bili soglasno izvoljeni gg. Anton Belec, prelat Kalan (ki je pozneje to mesto odložil), msgr. dr. Lampe in Andrej Mejač.

V Izvršilni odbor so bili soglasno izvoljeni sledeči gg:

Anton Abram, Anton Belec, Jakob Dimnik, Antoni Skubic, Anton Žlogar, Alojzij Čatar, Ivan Kregar, Anton Čadež, Bogomil Remec, Josip Šiška, Ivan Traven, Mat. Rihar, Vinc. Marinko, L. Smolnikar, Anton Turk, Aleš Oražem, Oroslav Bric, Josip Juvanec, Valentin Zabret, Janez Rihtaršič, Anton Koblar, Ivan Novak, Mihael Rade, Andrej Mejač, Franc Schweiger, Josip Oražem, Franc Majdič, Vinko Resman, Josip Hafner, dr. Josip Kržišnik, Franc Avsec, Franc Pustotnik, Franc Borc, Jože Erjavec, Ivan Antončič, Ivan Orehek, Mihael Arko, Franc Bernik, Ivan Bešter, Franc Traven, Franc Vovko, Matija Škrbec, Vojteh Hybašek, Jakob Ramovš, Martin Drolc, Jakob Jan, Jožef Lavtizar ml., Tomaž Rožnik, Karel Gnidovec, Josip Logar, Franc Oswald, župan Krhin, Janez Gnjezda, Josip Vidmar, Peter Natlačen, Josip Doltar, Ivan Štefe, dr. Aleš Ušeničnik, dr. Alfonz Levičnik, prelat dr. Josip Lesar, dr. Josip Gruđen, Matija Kolar, dr. Franc Ušeničnik, Matija Mrak, Avguštn Šinkovec, Vojteh Jeločnik, Makso Lilleg, Janko Bajec, Janko Polak, Josip Potokar, Alojzij Šarec, I. Svete, Anton Golf, župan Drobnič, župan Čebašek, Va-

lentin Oblak, župan Šusteršič, Ivan Kromar, Peter Hauptman, Valentin Bernik, Jakob Porenta, Karel Čuk, Ivan Perko, župan Cerar, dr. Ivan Knific, Gustav Koller, Janez Kepec, Jožef Šolar, Anton Oblak, Jožef Brešar, Josip Brajec, Andrej Krajec, Peter Janc, Janez Rihar, Nikolaj Bernard, Franc Karpe, Andrej Ažman, Anton Bauer, Anton Žnidaršič.

Poleg teh so člani izvršilnega odbora vsi člani predsedstva ter vsi državni in deželni poslanci S. L. S.

Vodstvo je končno soglasno sklenilo, da glede na težkoče sedanjega vojnega časa prenese vse svoje pravice in dolžnosti na izvršilni odbor, le tega pa izrecno pooblašča, da te pravice in dolžnosti, v obsegu, ki ga sam določi, prenese na ožji svet stranke. To velja do konca leta 1918. Preden ta rok poteče, se ima na vsak način sklicati vodstvo, da znova odloči.

ZA SVETOVNI MIR IN JUGOSLOVANSKO EDINSTVO.

V seji vodstva S. L. S. dne 18. sept. so bile na predlog načelnika stranke dr. Šusteršiča z navdušenim burnim aklimiranjem sprejete soglasno sledeče resolucije.

S. L. S. pozdravlja z globoko hvaležnostjo noto sv. Očeta Benedikta XV. z dne 1. avgusta t. l. za svetovni mir.

Iskreno in brez vsakega pridržka si osvaja S. L. S. bistvene točke mirovnega predloga sv. očeta, ki so narekovane po visokem duhu popolne nepristranosti in nespodbojne pravičnosti ter označujejo edino pravo pot iz labirinta spornih vprašanj, v katera so zapletene vojskujoče se države.

Namestitvev orožne sile po naravni sili pravice, sodobno in vzajemno razoroženje vseh držav, obvezno razsodišče za države, čigar avtoriteta je zasidrana v solidarnosti vseh narodov sveta, resnična svoboda za vse narode in svoboda morja — tvorijo pravo podlago za pravičen in trajen svetovni mir, zajamčujoč zdravo reorganizacijo narodov ter ožjo in tesnejšo zvezo vseobče ljudske družine v osrečujočem znamenju prave svobode in visoke pravičnosti.

Svesta si pritrjevanja celokupnega katoliškega slovenskega ljudstva, daje S. L. S. svoje skromne moči v dosego visokega smotra sv. očeta ne razpolago in združuje svoje iskrene molitve z verniki celega sveta, da bi Vsegamogočni blagoslovil korak, ki ga je v najresnejši uri započel Njegov namestnik na zemlji.

Naj bi prav kmalu napočil dan, ko se združijo vsi narodi sveta okoli vznesene zastave miru, ki jo je dvignil namestnik Kristusov na zemlji.

Načelniku stranke se naroča, da ta sklep priobči na primeren način sv. stolici.

S. L. S. odobrava in si osvaja državno-pravno deklaracijo jugoslovanskih poslancev v avstrijskem državnem zboru z dne 30. maja t. l. in hoče slejkoprej zastaviti svoje moči za uredničenje jugoslovanskega edinstva pod žezlom habsburško-lorenške dinastije.

Nadalje je bila na predlog dr. Lampe ta sprejeta soglasno še sledeča resolucija:

S. L. S. vzame z zadovoljstvom na znanje, da se je ustanovila v Curihu mednarodna katoliška unija. Poročilo načelnika stranke o čedalje uspešnejšem delovanju Katoliške unije se odobri. S. L. S. hoče z vsemi močmi sodelovati, da se dosežejo vzvišeni smotri te velepomembne katoliške organizacije.

Občine med vojsko.

Vojska je prevrnila ves red in prinesla nove zahteve, nove naloge za vse urade in uprave, za vse družbe in organizacije. Vojskine razmere pritiskajo, da se razvijo vse ljudske sile do skrajnosti.

Malo koga pa je vojska tako obremenila, kakor naše občinske urade. Na županstvih danes stoni ves državni ustroj in vse državno življenje. Vse se izvršuje potom županstva: nabori, aprovizacije in rekvizicije. Vse vojaške zadeve, dopuste, prebiranja, podpore, posreduje občinski urad. Za aprovizacijo mora skrbeti občina, za sirote in reveže se mora zavzemati zopet občina, rekvizicije sena in živil mora prav tako vsaj podpirati občina; varovati mora po eni strani koristi občine, na drugi pa mora posoditi moč in vpliv, kadar jo hočejo drugi izžemati. Vlada, glavarstva, razne centrale, deželni odbor — vse se obrača na občinska predstojništva, vse jih obkłada z ukazi, nalogi, vlogami, s poukom in ukorom — z vprašanji in pojasnili. — Občinski uradi so res sluge vseh uradov. Nato pa pridejo še občinarji za pojasnila, za prošnje za dopuste, s pritožbami radi dajatev in rekvizicij, s prošnjami za živila in podpore: vse prihaja na občino! Naši občinski uradi so danes res preobloženi z raznovrstnim delom. Najhujše je pa to, da morajo naša županstva opravljati tudi tako neprijetne posle, kakor so razne rekvizicije in dobave. Župan bi rad varoval svojo občino; — toda pritisk odgoraj ne pozna ne odloga, ne obzira.

Naše ljudstvo mora vpoštevati težavni položaj, v katerem se nahajajo danes županstva.

Župan ni vseveden, tudi ne nezmojljiv; on je tudi človek, ki ga lahko mine potrpežljivost in ki tudi ne zmore vsega. Gledati mora na vse občinarje brez razlike, ti pa navadno vidijo samo sebe. Zlasti pri aprovizaciji in rekviziciji bi moralo občinstvo vpoštevati težave, s katerimi se mora župan boriti. Ob najboljši volji ne more vseh zadovoljiti. Vsak bi le rad veliko dobil, pa nič dal. Župan pa mora vzeti, ker od njega oblast zahteva in sicer brez-pogojno zahteva, dati pa ne more, češar nima! Zato je res nespametno, če bi občinstvo vse napake pri aprovizaciji in rekviziciji metalo na županov hrbet.

Prav tako bi pa morali seveda ostro obsojati, če bi se kje krivično ravnalo in postopalo, kar ni izključeno, saj so se čule pritožbe tudi pred »Domoljubova« vrata; zato pa morajo biti župani danes na višku svojega poklica. Pravičnost mora biti doma v občinskih uradih. Župan je izvoljen od ljudstva, da dela za ljudstvo. Proti takemu županu, ki bi poznal le »svoje« — bi bilo treba odločno nastopiti in ga naznaniti deželnemu odhodu. Tuintam se sliši, da župan skrbi bolj za bogate kot za revne. Ljudstvo pravi: »Mi smo ga volili — za one, ki ga niso, pa dela! Če pride bogataš ali gosposki človek v občinsko pisarno, se mu klanja — nas pa podi!« Če so take govornice kje res upravičene, potem tak župan ni na mestu! Županski predstojniki in tajniki morajo vpoštevati, da je ljudstvo v teh razmerah razburljivo, razdražljivo, nervozno in občutljivo; naj torej ne zamerijo vsake besede in naj ne pode ljudi z osornimi besedami iz občinskih uradov. Dobra beseda najde povsod dobro mesto! Drug z drugim potrpiamo!

Nove podpore.

Zakon z dne 17. avgusta 1917 državnega zakonika št. 376 o podporah družinam, katerih reditelji so pridržani v sovražnem inozemstvu, in pa družinam mornarjev trgovske mornarice, ki se niso mogli vrniti iz nevtralnih dežel.

(Piše deželni svetnik dr. Josip Dermastia.)

Vsled nenadnega izbruha vojske je bilo premnogim avstrijskim državljanom, ki so se nahajali v sovražnem inozemstvu, onemogočeno vrniti se domov. Nekaterim se povratek v domovino ni dovolil, drugi so bili celo internirani. Zelo mnogo avstrijskih državljanov so sovražniki po vpadu v naše kraje odpeljali s seboj. Svojci navedenih oseb, ki so jih preživljale in so od njih sedaj popolnoma odtrgane, so vsled dolgotrajne vojske prišli v največjo bedo. Ti reveži so bili dosedaj premnogokrat vezani na podporo domačih občin ali pa na podporo zasebnikov; v največ slučajih žive brez vsake podpore v največji bedi in pomanjkanju. Revežem te vrste pomagati je namen novega zakona, ki je bil razglašen 14. septembra in je s tem dnevom stopil tudi v veljavo.

Z novim zakonom se vlada pooblašča dajati neimovitim svojcem tistih avstrijskih državljanov, ki so vsled vojnih dogodkov siloma pridržani v sovražnem inozemstvu ali so bili tja zavlečeni, ali svojcem mornarjev trgovske mornarice, ki se niso mogli vrniti iz nevtralnih dežel, podpore, dokler bo trajala vojna (oziroma, ako se prej vrnejo njih reditelji, do njih vrnitve) — iz državnih sredstev v višini vsakočasne prispevka za vzdrževanje, ki ga dobivajo svojci oseb, katere so v aktivni službi pri oboroženi sili.

Kdo je torej upravičen do te podpore?

Do podpore je upravičen vsak svoječ onih avstrijskih državljanov, ki so bili v resnici vsled neposrednega učinkovanja sovražnikovega ali pa vsled vojskinega položaja odtrgani od domovine, in so poprej skrbeli za preživljanje svojcev, ki so sedaj brez premoženja ali dohodka, s katerim bi se zamogli preživljati.

Omenjamo takoj, da te podpore ne bodo mogle biti deležne osebe, ki dobivajo vzdrževalnino po kakih mobilizirani oseb, ker so s to vzdrževalnino dosegle sredstvo za preživljanje.

Katere osebe smatramo kot svojece?

Novi zakon kratkoma rabi besedo »svojci«, ne da bi navedel, katere osebe smatra kot svojece. V tem pogledu nam služi kot dobra razlaga zakon z dne 26. decembra 1912 državnega zakonika št. 237, ki v § 2. našteva kot svojece: ženo, zakonske otroke, zakonske prednike, brate in sestre, tasta in taščo, nezakonsko mater in nezakonske otroke.

Ali so svojci v Ameriki zadržanih avstrijskih državljanov upravičeni do podpore?

Po našem mnenju so svojci v Ameriki zadržanih avstrijskih državljanov, ako so dani ostali zakoniti predpogoji, upravičeni do podpore. Severoameriške Združene države so preprečile vrnitev v domovino onim avstrijskim državljanom, ki so se hoteli vrniti, da se odzovejo poklicu svojega cesarja in gredo braniti svojo domovino. Združene države sicer Avstriji oficijelno niso napovedale vojske, marveč le naši zavezniki Nemčiji, vendar dejansko obstoja med njimi in Avstrijo vojskino stanje, ker so pretrgane vse diplomatske zveze. Vsled splošnega vojskinega položaja je povratek iz Amerike nemogoč; svojci zadržanih avstrijskih državljanov inajo torej pravico do podpore.

Ali so svojci od sovražnika v Italijo odpeljanih avstrijskih državljanov upravičeni do podpore?

Svojci od sovražnika v Italijo odpeljanih avstrijskih državljanov so pri obstoju ostalih zakonitih predpogojev brezdvomno upravičeni do podpore. Seveda ti svojci ne bodo mogli dobivati po novem zakonu podpore, če bodo dobivali begunsko podporo, ker so z begunsko podporo že dosegli sredstva za preživljanje.

Koliko znaša podpora?

Podpora po tem novem zakonu znaša prav toliko, kakor vzdrževalnina po mobiliziranih osebah; na deželi torej 1 K 60 v. za vsako osebo na dan, po mestih kakor n. pr. v Ljubljani 1 K 80 v.

Kje je treba vlagati prošnje za podporo?

Prošnje, da se priznajo podpore, naj vsebujejo vse za upravičenost merodajne podatke; vložiti jih je treba pri okrajnem glavarstvu onega okolišča, v katerem ima prosilec svoje bivališče, v Ljubljani pa pri mestnem magistratu. Prošnjo reši in prizna podpora deželna vlada.

Pregled po svetu.

Glasovi za jugoslovansko državo.

List »Salzburger Chronik« piše med drugim: »Združenje vseh Slovencev s Hrvti bi ne samo zajamčilo nemoten narodni razvoj Slovencev, marveč bi tudi tvorilo branik ob Adriji zoper italijanska iredentistična stremjenja. Ako bi se v naši državi ustanovila slovensko-hrvatska država, bi se nahajalo težišče vsega jugoslovanstva v naši državi in bi tvorilo branik zoper balkansko stremjenje. Izmed vseh vprašanj glede državnopravnih prenosov v naši monarhiji se nam zdi jugoslovansko vprašanje najvažnejše, rešitev tega vprašanja nujna ter zelo lahko izvedljiva. Slovence bi enostavno priključili k Hrvatski, mesti Reka in Trst bi pa naj poslali prosti luki.«

Soglasje. Glede jugoslovanske države so vse slovenske stranke enakega mišljenja; tudi soc. demokratje ne delajo izjeme dasi niso podpisali znane izjave, izdane 15. septembra v Ljubljani. V svobodi od vsakega tujega jarma vidimo srečo in zadovoljnost nas vseh. To svobodo naj donese jugoslovanska država pod habsburškim žezlom. Ne čudimo se, ako tuje tako besne proti tej zahtevi ter nas obmetavajo z veleizdajalci.

Združitev. Na občnem zboru dalmatinske Zadrudne zveze dne 13. sept. je govoril tudi poslanec dr. Kreck. Obsojal je napade socialistov na zadrudništvo, poudarjal potrebo, da se postavi kmet na lastne noge in da se dvigne z lastno produkcijo. Pomen zadrudništva je označil v treh besedah »ljubezen, svoboda in kruh«. V združitvi se bomo osvobodili gospodarskih in narodnih vezí, vsled katerih trpi tudi Dalmacija. Kdor je proti tej združitvi, je izdajalec nasproti državi in dinastiji, ker le združitev more okrepiti državo.

Vprašanje mira. Katoliški prvobornik v Nemčiji poslanec Erzberger je rekel svojim volilcem na javnem shodu, »da bo prišla ura, morebiti zlec kmalu, ko bo nemški narod hvaležen državnemu zboru, ker se je izrazil za mir. Z velikimi koraki se bližamo trajnemu miru.« — V mirovni zadevah je došlo ta teden več francoskih škofov v Rim k sv. očetu. — Švicarski zvezni svet je v gorkih besedah odgovoril na mirovno noto papeža Benedikta. Predsednik dr. Bueler izraža upanje, da se kmalu sklene mir, ki bo dokončal veliko umiranje narodov. — Med Wilsonom in papežem Benediktom je bil poslednje dni večkrat živahen razgovor po žici. V Vatikanu pričakujejo novih poizkusov sv. očeta za pospešenje miru. — Ameriški finančni krogi so prepričani, da bodo mirovna pogajanja še pred koncem letošnjega leta. V Angliji pospešujejo mirovno gibanje posebno katoličani, v Ameriki pa vseučilišča. — V Petrogradu je jel 25. sept. zborovati demokratični kongres, ki bo odločno zahteval mir, če bo odgovor

osrednjih sil na noto sv. očeta zadovoljiv. — Iz diplomatskih krogov se čuje, da bo papež poslal odgovor osrednjih sil sporazumu obenem pa izročil novo mirovno noto, ki bo izpopolnjevala odgovor osrednjih veselil. — Ker se Nemčija odpoveduje nadzorstvu nad Belgijo, se je mirovno gibanje potisnilo za več korakov naprej.

Zasedanje avstr. državnega zbora, ki se je zopet pričelo 25. septembra, bo zanimivo tudi v tem, ker se bo pokazalo, kako bo vozil ministrski predsednik dr. Seidler, ko nima zasigurate večine. Iz krogov Jugoslovanskega kluba se opozarja centralna vlada na protislovenski sistem na južnem Štajerju. »Straža« piše: »Neljubno občevanje tujih uradnikov, radi katerega smo se javno in tajno, pri višjih in najvišjih inštancah tolikokrat pritoževali, noče ponehati. Zraven se ti ljudje nočejo naučiti našega jezika, čeprav bi imeli sedaj dovolj stika s slovenskim ljudstvom. Nečuvno je, koliko pritožb moramo slišati o surovostih pri rekvizicijah sena, slame, zita, mleka itd., pri podporah, pri pritožbah

Bivša ruska carinja Aleksandra.

zaradi kart itd. Glavarstva nastavljajo za nadzornike, a provizorne in druge sedaj potrebne uradnike izključno le tujce iz mest in ne naših ljudi iz okrajev. Le en pogled na mariborsko, celjsko in ptujsko glavarstvo! Vse polno meščanov za naša glavarstva. Ti ljudje so oproščeni, naši morajo k vojakom! To traja vse do najnovejšega časa. Naše okoliške šole so vse oddane v druge namene, glavarji jih ne marajo oprostiti. Nemške šole so proste. Mi strašno trpimo pod tem, vse prošnje in pritožbe so zaman. Kaj bomo dalje naštevali krivice, ki se nam godijo in slikali, kako nas vladni sistem tlači in pritiska. In vlado, ki nas tlači, poganja, uničuje, ali jo naj podpirajo naši poslanci?»

Italijanski kralj potuje v Pariz in London. Viktor Emanuel odpotuje na Francosko in Angleško iz političnih razlogov. Pregovoril bi rad zaveznike, naj mu z večjo podporo pomagajo osvojiti Trst. Italijani so onemogli, v severni Italiji preti nevarnost revolucije, ki utrjuje stališče mirovni stranki. Morda utegne italijanskega kralja presenetiti še kaj drugega, preden izvrši

svoj načrt in moledovaino popotovanje.

Srbi in Italijani. Spravna pogajanja med Srbi in Italijani so se razbila, vsled tega je odstopil srbski poslanik Ristić v Rimu. Pasić ni pokazal dovolj dobre volje nasproti Italiji, ki zahteva zase Istro in Dalmacijo.

Kornilov — Kerenskij. Vse novice iz Rusije je treba sprejeti z večjim ali manjšim pomislekom. Glede Kornilova še ni prav gotovo, se-li je vdal, ali ne. Piše se, da zahteva vlado treh mož, v kateri bi bil tudi on sam. Angleži hvalijo sedaj Kerenskiga, prav kakor poprej Kornilova, ki ga bodo postavili pred petrograjsko vojno sodišče. Kornilove čete so poslali na bojišče. — Ko je bila proglašena republika, so bila obenem objavljena razna pomiloščenja, ki jih bo deležen tudi Kornilov, ker je baje spor povzročil predvsem znani Ljvov. S Kornilovom so prijeli hkrati tudi 23 generalov. Kerenskij bo najbrž predsednik republike, vlado bo pa vodil vojaški kabinet, ki mu bo na čelu Aleksejev. — Nekateri listi pišejo, da se Kornilova armada še nahaja pred Petrogradom in da čaka še ve-

Bivši ruski prestolonaslednik Aleksej.

dno na napad. Proti Kerenskemu se je osnovala velika zarota, ki so jo sedaj razkrili. Med zarotniki so odlične in med ljudstvom priljubljene osebe, ki si jih Kerenskij ne upa dati zapreti.

Svetovna vojska.

Príprave za 12. soško bitko. — Spopadi na Sv. Gabrijelu in na Banjšici trajni. — Živahno delovanje na tirolski fronti. — Nemci prodrli rusko fronto pri Jakobovem in ujeli 4000 Rusov. — Nova bitka v Flandriji se ugodno razvija za Nemce. — Uspeh podmorskih čolnov v avgustu.

VOJSKA Z ITALIJO.

Mrzlične príprave za 12. soško bitko. Italijani silno hite s pripravami za novo ofenzivo: Ker so prevažali vojaš-

tvo in streljivo, so bili zaprti tudi mejo ob Švici. Italijansko časopisje že napoveduje novo ofenzivo za goro Sv. Gabrijela. Toda Italijan dobro ve, da sam ne opravi ničesar, zato prigovarja na vse načine svoje zaveznike, naj pošljejo pomoči. Angleži so že precej omehčani. V vojaških krogih Anglije je prodrlo prepričanje, — kakor poročajo Nizozemci — da je nemogoče prodrati nemiško fronto na francoskem bojišču, odločilnega pomena pa bi bilo, ako bi se prodrla soška fronta. Angleži zato nameravajo poslati Italijanom velike množine artiljerije in streljiva, da bi mogel Čadorna v najkrajšem času začeti 12. ofenzivo.

Nad soško fronto se zbirajo črni oblaki, znaki strahovite bitke, ki bo morda tudi zaključila svetovno vojsko.

Boji na Sv. Gabrijelu in na Banjšici. Dočim vlada na Krasu in v Vipavski dolini precejšen mir, se na Sv. Gabrijelu in Banjški planoti ponavljajo neprestani boji. Najtežje topništvo skoro vsak dan poje svojo smrtno pesem; tudi pehota ne miruje. Na Sv. Gabrijelu so naši branilci odbili več napadov, istotako tudi na južnovzhodnem delu Banjšice in pri Kalu; Italijani hočejo s temi napadi pripraviti pot novi splošni ofenzivi in zabraniti našim četam, da bi se utrdile.

Živahni boji na tirolski fronti. Oba nasprotnika poskušata na tem bojišču z živahnimi delnimi napadi. Na Colbriconu so Italijani 19. sept. razstrelili podkop; pred eksplozijo so izstrelili na mali prostor okrog 1000 topovskih krogel in 600 min. Naše topništvo je z živahnim ognjem zadržalo sovražno pehoto v postojankah, da si ni upala napasti. Italijanom razstrelba ni nič koristila. Pri Cerzanu so naše čete ob osrečnem napadu ujele 11 italijanskih častnikov in 516 mož.

RUSKO-ROMUNSKO BOJIŠČE.

Prebita ruska fronta pri Jakobovem. Jugovzhodno od Rige, na levem bregu Dvine so imeli Rusi pri mestu Jakobovem zaseden še precejšen kos ozemlja. 20. septembra je nemška artiljerija s pomočjo minometalcev razbila ruske postojanke severozapadno pri Jakobovem, nato je naskočila pehota, ki so jo zelo uspešno podpirali tudi nemški letalci. V prvem navalu je bila ruska bojna črta prebita in Rusi vrženi proti reki. Rusi so nato morali izprazniti kakih 40 km široko in 10 km globoko mostišče pri Jakobovem in se umakniti na desni breg reke. Nemci so zasedli Jakobovo in ujeli 4000 Rusov in ugrabili 50 topov.

Rusko-romunski napadi. V Bukovini in Moldaviji se sovražnik precej živahno giblje. Rusi so 19. septembra južno od Radavca pri Arbori napadli naše postojanke. Naš uničevalni ogenj, je napadalne množice prepodil. V Moldaviji Romuni še vedno z neko onemoglo vztrajnostjo napadajo v prostoru med Karpati in Seretom severno od

mesta Foksani. Tu in tam se jim posreči osvojiti kako postojanko, toda zavezniški protinapad jih takoj potisne nazaj.

ZAPADNO BOJIŠČE.

Nova bitka v Flandriji. V Flandriji je zopet zbesnel krvavi boj. Angleško topništvo je več dni silovito obstreljevalo nemške postojanke.

20. septembra se je topniški ogenj razvil do najhujšega bobnečega ognja na prostoru kakih 12 km; nato je napadalo najmanj 9 angleških divizij, približno 150.000 mož. Napad so podpirali oklopni vozovi in metalci plamenov. Angleži so prodrli čez prvo nemško postojanko kak kilometer globoko. V razstreljenem in z ljaki posejanem ozemlju so se nato vneli krvavi boji. Nemške strojne puške so od vseh strani sipale ogenj v angleške vrste; nemška artiljerija je osredotočila ogenj v napadalni prostor in njih pehota se je vrgla na napredujočega sovražnika. Angleški napad je bil kmalu ustavljen, sovražnik vržen nazaj. le v prostoru južno od ceste Ypern-Menin je ostal del postojanke v sovražnikovih rokah. Angleži niso osvojili niti enega kraja. Toda njih napadi še niso ponehali, tri dni vedno prihajajo poročila o novih navalih, ki pa sovražniku ne prinese nobenega uspeha.

MACEDONSKO BOJIŠČE.

Zapadno od Ohridskega jezera so se močno tepli. Francoska armada še vedno napada. Avstrijske in nemške čete so odbile več naskokov. Tudi v ovinku reke Črna se razvijajo živahniji boji brez kakih posledic za vojni položaj.

PODMORSKA VOJSKA.

Uspehi v avgustu. V avgustu so nemški in avstrijski podvodniki potopili ladij za 808.000 ton. Poročilo za avgust kaže, da je obseg potopljenih ladij skoro vsak mesec enak. Sovražnikom se torej ni posrečilo omejiti delovanja podmorskih čolnov. Okrog angleške obale so nastavili polno mrežo za podmorske čolne, na morju velikanske pasti in mine, vendar gre redno vsak mesec za okroglo 800.000 ton sovražnih ladij na dno morja. Skupni obseg potopljenih ladij od začetka postrepane podmorske vojske je 6.303.000 ton.

Tedenske novice.

Dobrohotnost našega cesarja. Deželni odbor kranjski je 18. sept. sestavil dolgo brzojavko za od pomoč pri oddaji krme v vojaške namene ter jo poslal cesarju Karlu. Cesar je priznal upravičenost v brzojavki nevedenega utemeljevanja ter takoj poslal generala scm. Schleyerja kot svojega osebnega poročevalca k deželnemu odboru v

Ljubljano z nalogom, naj vse tako uredi, da se na Kranjskem čimmanj rekvirira in da se bolj pritegnejo tudi pokrajine v ozadju. Ekscel. Schleyer se je oglašil tudi pri presvetlem knezoškofu ljubljanskem ter ga prosil, naj prebivalstvo pomiri, ker se bo vse storilo, da se breme po možnosti zmanjša. Dne 21. septembra si je visoki odposlanec z deželnim glavarjem dr. Šusteršičem osebno ogledal nekatere kraje, da se je prepričal o stanju v naši deželi; nato se je podal v glavni stan.

Smrt. Dne 18. sept. v zgodnjem jutru je zaspal za vselej ljubljanski stolni prošt mil. g. Janez Sajovic. Zadnje leto je vidno pešal, dasi mu je bil duh vedno bister in svež. Doživel je lepo starost 87 let. Ko je dolgo dobo z vestno natančnostjo župnikoval v Mošnjah na Gorenjskem in v Slavini, ga je cesar pred 18 leti imenoval za stolnega kanonika; l. 1906. ga je pa sv. oče povzdignil do časti stolnega prošta. Pokojni duhovski dostojanstvenik je ohranil vsedkar prirojeno mu skromnost in priljudnost. Rad se je spominjal zanimivosti iz dijaških let ter je marsikaj tudi zapisal za razne časopise. Vestnost in natančnost je značilna poteza njegovega življenja. Daj mu Bog večno plačilo! Na pokopališče so ga odpeljali po slovesni črni sv. maši, ki jo je opravil presvetli knezoškof ljubljanski dr. A. B. Jeglič — v četrtek dopoldne ob 11. uri. Navzoči so bili zastopniki vseh ljubljanskih oblastev.

Mačenci. Dne 15. septembra se je vrnil na svojo župnijo Marija na Zili gosp. župnik Ksaver Meško, teden nato g. župnik Matej Ražun na svojo župnijo v Št. Jakob v Rožu. G. Jurij Trunk je že dalje časa na novi župniji v Borovljah. Na njegovo prejšnjo župnijo Sv. Križ na Peravi, znamenito božjo pot, je prišel za provizorja duhovnik nemške narodnosti. — Dolgo, dolgo je trajalo, da so nedolžne žrtve prišle do svojih pravic; škoda pa, ki so jo trpele, kdo jim bo povrnil?

Na gimnaziji v Kranju se ni še pričel pouk, ker je gimnazijsko poslopje zasedlo vojaštvo. Nekateri dijaki so se preselili v Ljubljano, drugi bodo čakali, da se otvori pouk v Kranju.

Za vajence pri obrtnikih posreduje uprava vajeniškega doma. Zglašja se namreč dosti vajencev, ki še niso našli mojstrov. Slednji se zato vljudno vabijo, da sporoče v čim najkrajšem času svoje priglasbe za sprejem vajencev v učenje na upravo Vajeniškega doma v Ljubljani, Komenskega ulica, Rokodelski dom.

Nesreča v hribih. Prejšnji teden se je ponesrečil v kamniških planinah ljubljanski protestantski pastor dr. Hegemann. Trgal je na pečini »Gamsov skret« v spremstvu več dijakov planike. Prevagal se je in zdrknil o globočino 300 m., kjer je obležal v neki kotanji mrtev. Iskali so ga več dni. Dne 20. septembra so ga zasledili na snegu ležečega. Prepeljali ga bodo v Ljubljano.

Mirovno zborovanje. V nedeljo dne 23. septembra so imeli ogrski katoličani v

Budimpešti velikansko mirovno zborovanje. Predsedoval je kardinal Csernoch. Govoril je tudi nemški državni poslanec Erzsberger.

Cvetoča jabolana. Pri obiranju jabolk je našel Janez Kristan, p. d. Matizelj iz Repenji pri Vodichah cvetočo jabolčno mladiko s tremi lepo razvitimi cvetovi. Cvet in sad ob istem času!

Izgubil se je dne 12. septembra 12 let star fant. Bil je v novi sivi obleki in je imel pri sebi uro. Fant je bolj majhen in hudo črn. Ako bi kdo zanj vedel, naj blagovoli sporočiti na naslov: Janez Pirc, Lj. tija.

Vojaške novice.

Neprestano na delu. Naš cesar bi najraje osrečil svoje vrle vojake in vdane mu podanike z neprecenljivim darom miru, za kar se trajno prizadeva. Ker pa sovražniki, ki nanje pada zlasti sedaj vsa odgovornost za prelivanje krvi in za nadčloveške žrtve vojaštva, še trdovratno tišče v morijo, skuša naš cesar tudi s svojo osebno navzočnostjo na raznih frontah pokazati svojim četam očetovsko ljubezen in ljudomilo prijaznost. Nedavno je bil na romunskih postojankah, oni teden se je pa mudil več dni na Tirolskem, kjer je obiskal vojaške oddelke na frontah v trientski okolici in drugod. Prenočeval je enkrat v Tridentu, erkrat v Bolcanu. Vojaštvo in domačini so ga ganljivo pozdravljali.

Letniki 1867 in 1868 pridejo, kakor je odredilo vojno ministrstvo brez ozira na svojo sposobnost vsi v zaledje ter se ne smejo več pošiljati k bojni armadi. V zaledju bodo v prvi vrsti zamenjali mlajše moštvo, ki je sposobno za fronto ali za stražno službo.

— Podaljšanje oprostitev. Z Dunaja poročajo, da je odredil domobranski minister, da ni potreba iti k vojakom dne 30. septembra tistim, ki so prosili za oprostitev do 10. avgusta in katerim se je oprostitev dovolila, ampak bodo ostali oproščeni do konca novembra. Ta sklep se s tem utemeljuje, ker še niso spravljene poljski pridelki in da se more zemlja pravčasno in dobro obdelati.

Srebrni zaslužni križec na traku hrabrostne svetlinje je podelil avstrijski cesar preglednikom finančne straže Juriju Jugovic in Ivanu Koželj. Prvi je v Izoli, drugi pri Sv. Bernardinu pri Piranu. Oba sta kranjska rojaka.

Iz 11. soške bitke. (Bojna črta 9. septembra.) Tudi enajsta soška bitka me še ni požrla, hvala Bogu! Imam še upanje, da me Vsemogočni ohrani živega in zdravega tudi naprej. Dragi »Domoljub«! Ne morem Te prehvaliti, ker me tako pridno obiskuješ in prideš vsaki teden po tej težki skaloviti in s krvjo oblitni poti. Dosedaj Te je prebiral tudi moj veliki prijatelj Iv. Krvin; ali žalibog po hudih bitkah je prišel v mrhovinsko italijansko ujetništvo. Dragi »Domoljub«! Zelo se veselimo tistega dne, ko boš oznanil kratko in najbolj veselo in srečno besedo »Mira«. Upamo, da bo kmalu. Predragi domačil Vam se priprav-

čamo v molitev, pa tudi tiste, ki v bojnih grozotah in v smrtnih bolečinah umirajo ter jim ne more nihče ponuditi kapljice vode. Dragi »Domoljub! Prosim Te tudi, nesi najlepše pozdrave v domače kraje. — Janko Kokalj iz Ihana, c. kr. gorski strelec.

Duhovski zaslužni križec 2. vrste na traku hrabrostne svetinje je podeljen kuratu g. Bogdanu Lendovsku in g. Francu Pavliču.

Odlikovanje. Zlat zaslužni križec s krono na traku hrabrostne svetinje je podeljen prof. A. Dokler, sedaj oskrb. oficial v Čahovcu. — Vojaški zaslužni križec 3. vrste z vojno dekoracijo je prejel prof. Marko Bajuk, sedaj nadporočnik pri 22. pp.

Šestkrat odlikovan Slovenec. Vojak Franc Žužman, doma z Vranskega, se je v triletni vojni dobi izredno proslavil. Cesar mu je naklonil sledeča odlikovanja: 1. Orlovski red (najvišji red za moštvo), 2. zlato hrabrostno kolajno; 3. veliko srebrno, 4. malo srebrno, 5. bronasto hrabrostno kolajno in 6. veliki častni znak nemškega cesarja. Vsa ta odlikovanja mu nesejo mesečno lepo vsoto 132 K. Odlikovanec pa si je vse te znake tudi zaslužil. Bpjeval se je na vseh bojiščih z izredno hrabrostjo in vztrajnostjo. Žužman je zaveden sin slovenske matere.

Kranjski junaki »cesarjevičevega polka«. Od početka v vojski so štirje bratje Švigeljevi, doma iz izanske župnije pri Ljubljani, a so še zmerom zdravi in čvrsti. Eden se nahaja pri artiljeriji na soški fronti ter služi domovini že šesto leto. Trije so na tirolski fronti in sicer Ivan, Franc in Lojze Švigelj. Vsi trije so bili že drugič odlikovani za hrabrost ter pozdravljajo bralce »Domoljuba«. Pristavili so naslednje

Visoko v planinah
na straži stojimo,
taljanskih napadov
se nič ne bojimo.

Na desno in levo
topovi grmijo,
nad nami šrapneli,
se v zraku drobijo.

Nad nami Bog čuva
nas varje nesreče,
Marija rešuje
nas smrti preteče.

Padel je na italijanskem bojišču Ivan Bohinc, organist v Stari Loki; Pokojni vrli mladenič je bil doma iz župnije Trata pri Poljanah.

Iz tujih ust. Četovodja J. Drechsler, rodom Nемец, piše o Slovenskih vojakihi: Ze dolgo je bila moja vroča želja, da bi v javnosti povedal svoje mnenje o Slovencih, o njih dobroti in zvestobi, ki ni gani-la le mene, marveč vsakogar, ki je imel priliko pogledati v srce slovenskega človeka. Reči moram, da je Bog Slovence obdaril s tako mehkim, tako blagim, ljubezni polnim srcem kakor malokateri drug narod. Pa tudi to je res, da se dosedaj nikdar ni slišalo, da bi bil kdo, po čegar žilah teče slovenska kri, bojzljiviec; ne, kakor levi so se borili in se še bore Slovenci po vseh bojiščih, kjer naši dragi domovini gro-

zi sovražnik. Spričo tega so si Slovenci pridobili ljubezen in spoštovanje vseh narodov monarhije. Bog daj, da bi se mogli po tej vojni mirno in uspešno razvijati na svoji zemlji in uživati sadove svoje zvestobe in svojega dela!

Lahi hvalijo. Radi ali neradi priznavajo Italijani hrabrost naših čet. Laški listi imajo obširne opise bojev na gori Sv. Gabrijela. Soglašajo v tem, da mora biti Avstrija ponosna na svoje čete, ki so na tleh — podobnih ognjeniku, vztrajale celih 14 dni srčno, trdovratno in kljubovalno.

Oteklina je bolezen, ki se pojavlja bolj pri starejših ljudeh — zlasti vojakihi, ki uživajo veliko vode in vodene hrane, a premalo redilnega in tečnega. Želodec ne more prebaviti in izločiti vsega, vsled česar zacno otekati noge in život sploh.

Dva poštna vagona sta zopet pogorela na neki železniški postaji. V vagonih so bile pošiljate namenjene vojakom. Ker nekateri kljub strogi prepovedi še vedno prilagajo pošiljattvam stvari, ki se vnamejo ali pa so nevarne zaradi ognja, nastanejo večkrat požari, ki uničijo pisma in druge vojaške pošiljate. Vojaki na fronti pogostokrat hrepeneče pričakujejo poročil in pošiljk od doma — a zastoj. Neprevidnost in lahkomišljenost jih je uničila. Poštni uradi imajo sedaj ukaz, da natančneje preiskujejo vsebino pošiljatev. Določene so tudi precejšnje kazni za neposlušne pošiljavce.

Preveč bel kruh. Naš dopisnik Anton Zore naznanja z Moravskega, da je pesa ondi zelo dobro obrodila in da je medena kot sladkor, a našemu želodcu prav ne prija, dasi jo bodo odločili veliko za vojaško prehrano. Večina gre seveda za sladkor. Čehi imajo lep soržni kruh, a je neslan, da se delj časa drži. »Vojaški kruh je pa še preveč fin, boljši bi bil črn in tudi bolj tečen.«

Moderno vojskovanje. V tehničnih pripomočkih za obrambo in napade so Angleži veliki. V zadnji (tretji) bitki za flandrsko obrežje so se posluževali zlasti plinastega orožja. Samo na postojanke ob poti iz Yperna v Messen so izstrelili okrog stotisoč plinastih krogel; napadli so s 54 tanki (mala železna trdnjava na kolesih), z 80 oklopnimi avtomobili in s 150 stotnjami.

Japonska pomaga Rusiji. Japonska mornarica prevaža vojno blago iz Amerike v Rusijo; druge vojne dobave, ki jih oskrbuje Japonci za rusko armado, bo financirala Amerika. Tudi je japonska državna banka posodila Rusiji 105 milijonov jenov.

Vojska v zraku. Meseca avgusta je bilo ob soški fronti 438 bojev v zraku. Uničenih je bilo 43 sovražnih letal, naši so izgubili le 4.

Razne novice.

Naši državni dolgovi so dosegli do 27. maja, torej z vštetim 6. vojnim posojilom svoto 42 milijard.

Novе znamke dobimo baje s 1. decembrom. Razločevale se bodo od dose-

danjih po barvi, obliki in velikosti. Ne-katere bodo tudi trivoglate.

Za pogorelce na Kor. Beli so darovali: Vis. dež. odbor kranjski 3000 K. Po 1000 K: Ivan Čop, lesni trgovec, Moste, Ljudska posojilnica, Ljubljana; po 300 K: gen. ravnatelj kranjske industr. družbe K. pl. Noot; po 200 K: g. dež. predsed. grof Attems, gen. vikar J. Flis, Fr. Schweiger, dekan v Leskovcu, Marija Sitar, Ljubljana, županstvo Gorje; po 100 K: Fr. Papler, veleposest., Dolovče, stavbenik Scagnetti, častniki bolnišnice Neuhaus, Bled, Anton Kumer, posest., Javornik, Ivan Čop, lesni trgovec, Moste, Jožef Olup, trgovec, Ljubljana, dr. J. Brejc, odvetnik, Celovec, J. vitez Pogačnik, podpredsednik poslanske zbornice, Matija Noč, kaplan, Sodražica, Jožef Lavrič, župnik, Breznica, Janez Novak, kanonik in dekan, Radoljica, Val. Treven, trg., Idrija, Anton Skubic, dekan Ribnica, Jožef Likozar, trgovec, Kranj, Alojzij Rizzoli, tov. uradn. in Ter. Rizzoli, Javornik, Ivan Dežman, trgovec, Javornik, neimenovan iz Zasipa, msgr. Anton Jaklič, c. kr. nadsuperior, Alojzij Rev, posestnik, Moste.

Slovenci v Ameriki. Po uradnih podatkih se nahaja v Ameriki 174.943 Slovencev. V resnici jih je mnogo več, ker jih veliko zamenjajo z drugimi Slovani ali celo z Nemci.

Po načelu svobode se ravna ruski ministrski predsednik, ki je — kakor pravijo — židovskega pokolenja, a se je dal pravoslavno krstiti. Danes pa izvemo, da je odslovil svojo pravo ženo in se poročil z neko gledališko igralko Timmer.

Nemiri v Italiji. V več mestih severne Italije, zlasti v Turinu in Milanu so se 16. sept. in pozneje ponavljali delavski nemiri. Delo je ustavilo do 80.000 mož. Med javnim obhodom so klicali: »Zahtevamo mir! Kruha!« Na demonstrante so streljali s strojnimi puškami; mrtvih je bilo čez 500, na tisoče pa ranjenih. Genovo, Alessandrio in Turin so proglasili sedaj za vojno ozemlje. Italijansko mejo so zaprli zaradi vstaje v Milanu in Turinu.

Igranje v ogrski razredni loteriji je prepovedano. Finančno ravnateljstvo svari pred nakupom takih srečk, ki jih oblast ne potrdi, morebitne dobitke pa zapleni v korist državi.

Prej major — sedaj redovnik. V Beuronskem samostanu (Freiburg i. Br.) je imel srebrno mašo P. Sebastian Oer, znan kot ascet. pisatelj. Za redovni stan se je odločil šele v 44. letu. Poprejšnje njegovo ime je bilo Ernest pl. Oer. Služil je kot častnik v saški armadi ter je bil dosegel že majorsko šaržo, ko se je odločil za redovništvo. V mašnika je bil posvečen leta 1892. V nemško francoski vojski se je boril pod poveljstvom princa, poznejšega kralja Jurija, ki je še le takrat spoznal vrliga častnika ter ga nato poklical na dvor za vzgojitelja svojih sinov. V redu se je P. Sebastian odlikoval kot priznan ascetični pisatelj.

Pri nas suho — na Kineškem povodnj. V kitajski pokrajini Honan so bile po-

četkom septembra velikanske povodnji, da je bilo čez tri milijone ljudi brez strehe, ker so se umaknili iz poplavljenih krajev. Povodenj je odnesla več mest in na stotine vasi. Več tisoč oseb je utonilo.

Srce je odločilo. Milijonarka Vanderbilt Jedrt, hči newyorškega milijarderja v Seafordu, je nedavno vzela v zakon preprostega Portugalca, ki je vstopil v kanadsko armado in postal desetnik. Ime tega nenavadnega ženina je Lotquell. Milijonarka ga je spoznala v neki bolnišnici v Seafordu. Poroka se je izvršila na tihem. Jedrt Vanderbilt ima 20 milijonov dolarjev lastnega premoženja, četudi bi ji oče ničesar ne zapustil.

Gospodarske stvari.

Gospodarski in tržni pregled.

Zelo važna je postala preskrba prebivalstva s krompirjem. Po mestih ne verjamejo prav trdno, da bo letos boljše kakor lani. Zato si hoče vsak po svoje pomagati. Na Dunaju gre vsako nedeljo na tisoče ljudi iz mesta ter privlečejo zvečer krompirja, čeprav je prodaja in kupčija strogo prepovedana. V drugih krajih se prav tako godi. Vlada je razvidela, da to ne more iti tako naprej. Odredila je, naj se od vsega pridelka na Avstrijskem, ki bi imel znašati po uradnih podatkih 70 milijonov q, določi 20 milijonov q za vojaštvo in civilno prebivalstvo, z ostankom naj pa kmetje prosto gospodarijo. Do 30. novembra se doplača pri vsakem q 5 K. Ta odločba je prav srečna; kmetje bodo z njo zadovoljni, ker bo mogoče vsaj nekaj krompirja tudi preičem pokrmiti in s tem potrebno mast poskrbeti.

Prav pa masti bo letos največja zadrega. Na Danskem je tako pomankanje krme za prešiče, da je vlada ukazala tri četrtine vseh prešičev jese ni poklati. Tam so vedno na tisoče prešičev izvažali, zdaj bodo imeli komaj za dom zadosti. Kljub največjemu trudu ni mogla vlada dobiti turšice za pitanje. Še huje je na Nemškem. Meseca julija je bilo naštetih še dobro polovico od števila prešičev v mirnih časih, okoli 13 milijonov. Zdaj bodo ukazali brez usmiljenja klati, ker ni mogoče preskrbeti potrebne krme. Meso in mast bodo večinoma za armado porabili. Po mestih se boje, da po septembru svinjine sploh ne bo mogoče dobiti. Prejšnja leta je še vedno bilo lahko dobiti močnih krmil, tudi žita za prešiče, letos ne bo ničesar.

Na Ogrskem je vlada razglasila, da bo smela družina petih oseb enega prešiča klati; družina, ki ima več kot pet oseb, pa dva. Več kot dva prešiča bo smela ena družina klati le z vladnim dovoljenjem. Vsi drugi debeli prešiči se bodo rekvirirali. Turšica za pitanje se sme po celi državi kupiti po najvišji ceni, ki se določa na malo

manj kakor 50 K za 100 kg. (Torej bo turšica dražja kakor je pšenica pri nas.) Mast rekviriranih prešičev se bo porabila najprej za armado, potem za vse domače prebivalstvo, ki nima zadosti masti. Ostanek, ki najbrž ne bo prevelik, se bo dal Avstriji.

Ta odlok je važen tudi za nas, ker bo naša vlada najbrž še malo strožje ravnala kakor ogrska. Če bodo smele srednje družine le po enega prešiča klati in največje ne več kakor dva, se bo treba v pravem času preskrbeti. Pitajte kolikor mogoče naglo in dobro, ker bo drugače marsikaka gospodinja v zadrego prišla.

Neutrálne države vedno bolj skrbí, kako se bodo preživele. Od meseca julija ni pustila Amerika niti ene ladje z žitom odpluti za Švico ali Nizozemsko. Švedski se ne godi nič boljše. Le Angležem in Francozom prodajo Amerikanci radi. Pšenice so jim toliko prodali, da jim zdaj samim primanjkuje. Imeli bodo res izredno veliko turšice, ker so na preorano pšenico spomladi večinoma turšico sadili in je bilo toplo in suho vreme za koruzo zelo ugodno. Vendar turšica ni pšenica. Amerikanci se zelo pritožujejo, ker bodo Angleži imeli dober kruh iz ameriške pšenice, ko bodo morali sami biti s turšičnim zadovoljni.

Na Angleškem se vendar pozna pomanjkanje žita. Doslej so Angleži jedli le bel kruh, navadno iz najboljše moke. Zdaj jim pšenico na črno meljejo. Pšenični moki morajo pridejati tudi koruzno in ječmenovo. Zdaj se kregajo, da še nikdar niso imeli tako slabega kruha. Spomladi so si veliko obetali od lastnega pridelka. Dali so pašnike zorati za njive; še ponoči so hoteli delati z motornimi plugi, da bi se več nasejalo. Zdaj pravijo, da že dolgo let ni bil domač pridelek tako slab. Dobra njiva se ne napravi v eni noči. Seveda bodo še najmanj napravili ljudje, ki dela niso vajeni.

V Švici so zdaj zaplenili vse žito. Na osebe sme priti na dan le 250 gramov kruha in na 14 dni nekaj malega moke. Za sir so izdali še ostrejšo odločbo. V vsaki sirarni morajo napraviti 1 do 2 odstotka masla od vsega mleka. Kakor se kaže, imajo strah, da bi jim zabele zmanjkalo.

Pri nas se je sedaj v jeseni polje precej popravilo. Turšica je prav lepo zorila, krompir je začel na novo rasti; ajda ni bila že dolgo tako lepa. Ljudje sušijo krompirjevko, ker bo povsod manjkalo na spomlad krme za živino. Strokovnjaki so dokazali, da ni krompirjevka prav nič slabša za krmo kakor srednje seno. — Vina bo veliko. Vreme je bilo tako ugodno, kakor še nikdar, kar ljudje pomnijo. Ljudje so dobili veselo zaupanje, da jim je Bog dal to kapljico, da bodo s pravim veseljem praznovali mir, ki se bo gotovo kmalu sklenil.

Razno. Vojne nabiralnice kovin plačujejo vse bakrene posode in izdel-

ke 6 do 7 kron, tudi take, pri katerih je precej malo bakra. Cerkvene zvonove so plačali le po 4 K. — Po odloku ministra za prehrano ima ajdovca ravno isto ceno, kakor druga slama. Vojaštvo bi jo torej moralo ravno tako vzeti.

Prezgodnja trgategv. Glavna napa-ka dolenskih vinščakov je, da prezgodaj trgajo. Na Dolenskem ni grozdje nikdar popolnoma zrelo pred oktobrom, tako trdi vinogradniški nadzornik B. Skalicky. Patron trgatve je sv. Mihael. Ta dan naj bi veljal le za dobre letine. Splošno naj bi pa prišel v veljavo dan sv. Terezije (15. oktober), ki je patrona trgatve na Štajerskem. — Trgategv v Nemčiji (Porenje) je tudi že skoraj končana, dati se je je pomlad ondi začela poldrugí mesec kasneje kot sicer. Burgundski in portugalski mošt se prodaja po tri marke liter (lani 1 marko).

Vodilne cene za vino. Ko so bile nekatere pogodbe za letošnji mošt sklenjene, so bile objavljene takozvane vodilne cene za letošnji pridelek. Za navadna namizna vina se je določila vodilna cena 3 K za liter v kleti vinščaka. Vinski trgovec ima pri prodaji na debelo priračunati pri oddaji na debelo po 10 odstotkov k nabavnim stroškom pri množinah do 10 hl; pri večjih množinah pa le 5 odstotkov, dočim more gostilničar točiti vino v svojih prostorih s pribitkom 25 odstotkov k nabavnim stroškom (čež ulico s pribitkom 15 odstotkov). Nastavljena cena 3 K za liter velja za pokipelo vino, ki se dá prevažati po železnici. Boljša vina, vina izbranih vrst bodo imela seveda višjo ceno. Sploh se dá vodilna cena prekoračiti, če je vino več vredno in se dá to dognati.

Bogato vinsko letino imajo zlasti na Italijanskem; pridelek cenijo na 47 milijonov hektolitrov. Lani ga je bilo 38, leta 1915. pa samo 19.

Slike in črtice z bojišč.

Pri bateriji.

Bojišče, 14. sept. 1917.

Noč jasna, da lepše si ne morem misliti. Sedim s prijateljem pred kaverno, ki je narejena na malem holmu. Pod nama se svetlika luč naše baterije in slišijo se klici možnarskega poveljnika. Moštvo, ki je to noč v službi, hiti k topu in čez par minut se strese zemlja kakor ob potresu; gost dim zavije za nekaj časa možnar, sikanje in žvižganje pa naznanja, da leti ogromen »paket« na italijansko stran. (In vendar se krilati pevci ne boje tega pokanja in ropotanja! Brezskrbno prepevajo podnevi in oživljajo sicer zapuščeno okolico.) Sem od sosednje baterije se razlega vesela pesem vojakov, v daljavi pa grmi in treska ... Zares, nekaj posebnega!

Že sva se hotela s prijateljem podati k

počitku, ko pride povelje, da mora šest moži od nas nesti nekaj vreč cementa na bližnji hrib Sv. Marka. Povelje je vojaku več kot vse drugo. Odpravili smo se tedaj z desetnikom na čelu na pot, ne da bi črhnil besedice nevolje. Luna je čarobno dre-mala nad nami, »posvetila« je pa tudi marsikatera granata, toda tako, da si se kar zganili! Okoli nas se vlivajo luči žarometov, kakor pošasti srepo zroči na razrita pobočja in v nebo štrleče razvaline hiš. Gremo tiho naprej, tako tiho, da bi človek mislil: to so nočne prikazni.

Pridemo do gore. Upognjeni pod vrečami začnemo stopati navzgor med grmovjem in redkim drevjem. Nismo bili še na polovici steze, ko začne silovito treskati in žvižgati okrog nas. Sikajoče se je tu zaril šrapnel v zemljo ne da bi razpočil, tam je treščil na skalo in grozovit pok je stresel zemljo in ozračje. Kaj sem tedaj mislil, ve lahko pač vsakdo. Bil sem v mislih doma in na tihem sem zašepetal: Bog, Tebi se izročam v varstvo! Vedno huje so žvižgale krogle in takoj smo bili zaviti v gost, dušljiv dim, ki se je leno valil po pobočju. Ne-ka slutnja me je obšla. Stopil sem za bližnjo skalo. Par hipov na to pribrenči skoro na isto mesto, kjer sem prej stal, granata in se razpoči. Tesno sem se držal skale, kajti železni drobci, pomešani s kamenjem so frčali z rezkim žvižgom ter lomili vejevje. Oddahnil sem se. Prva moja misel je bila, da se zahvalim Bogu in Materi božji za čudno rešitev. Zadenem vrečo in pohitim za drugimi. Komaj pa stopim na stezo, ko butnem ob nekaj črnega, mehkega... Mraz me strese: bilo je truplo! Ves upehan pridem do tovarišev in se stisnem z njimi v neko kaverno. »Hvala Bogu, da si še živ!« me nagovori desetnik, »mislili smo, da ne utečeš!« — In povedal sem jim, kako me je božja pomoč rešila. Pol ure smo čepeli v kaverni; nato je nehala »toča« in podali smo se domov. — Kdor se k Mariji zateče, najde pomoč. — Povšič Emil.

Pri telefonu.

Dragi »Domoljub!« Rusko bojišče 18. septembra 1917. Prosim, denite te moje kratke vrstice v Vaš cenjeni list! Zdaj je ravno nekaj časa, ko imam nočno službo pri telefonu v prvem strelnem jarku in poslušam godbo ruskih piščalk, da Vam pišem. Tu smo se že navadili take godbe in ne zmenimo ne za granate ne za šrapnele in ne za strojne puške, za Moskale same tudi nič.

Rus ima svojo trmo: misli, da bo prišel na lepo Ogrsko, pa se je naš »pani« za enkrat vstrel, kajti tukaj smo mi Slovenci skupno z nemškimi vojaki. Pani ne spozna in ne vidi, da gre 10 korakov naprej — 20 nazaj. Tudi naša sedanja ofenziva ga ni še izučila; odtrgali smo mu na severu glavo, na jugu pa rep. Pri zadnji ofenzivi je imel Rus grozne izgube, a mi le malenkostne, čeravno sem bil tudi jaz ranjen; pa saj mu ne bo priznanešeno.

Tukaj nam je čisto dobro; pri naših četah je več prekrasnih godb, ki nam svirajo. Mraz imam že precej oster; pa zdaj že še gre, ker še ni snega.

Ja, pa še nekaj! Pregovor pravi: »Kar Bog stori, vse prav storil.« Pa je res. Rav-

no tako pridejo včasih človeku prav tudi neke posebne vrste živalice, po domače uši. Celo noč me šegetajo in budijo, da ne zaspim, ker tukaj pri telefonu je to strogo prepovedano. Torej vse prav pride. Kaj čemo, vojska je!

Zdaj pa pozdravljamo vse farane in bralce »Domoljuba«: Matija Mihelič, Čatež; korp. Derganc, Semič; Jan. Cvetko, Štajersko; Ignacij Simončič, Čatež; Josip Raznožnik in Al. Strajnar, Vel. Loka; Ivan Engel, Nemčija; Andrej Majer, Nemčija; Zdr. Rus in Vl. Vovk, Bled. — Na svیدنjel!

Triletnica.

Vojno polje, 15. sept.

Dragi »Domoljub!« Prosim sprejmi v svoje okrilje te moje vrstice. Pretekla so tri leta, dolga, težka leta, ko sem se poslovil od svojih dragih in od svoje lepe rojstne vasic. Pač lepi spomini v teh divjih skalah in v večnih ledenikih. Trikrat so se zvrstili letni časi, ko sem brodil po raznovrstnih deželah. V Galiciji sem sedem mesecev in devet dni pasel uši. Tam sem namreč prvič spoznal to zvesto živalico, ki človeka vedno poljubljuje po vsem životu in niti izbirčna ni. Nji so vsi enaki; katera dobi, tistega poljubljuje da kar poskakuje, in ne gleda, je-li prostak ali veljak. V prelepi slovenski goriški okolici me je ogrevalo solnce samo dva meseca in pet dni; zato pa sem v visokih Tirolah hladil svoje ude sedem mesecev. Sedaj se nahajam v zadnjem kotu koroške dežele, tam kjer je bila svojčas slovenska govornica. Sedaj pa dobite na slovensko vprašanje le odgovor: »Was?« Tu ni nikdar pretežka vojaška suknja, ker smo v večnem ledu in divjih skalah. Tu bivam že nad petnajst mesecev pri neki visokogorski stotnji. Torej tukaj praznujem svojo triletnico. Bodi Bogu in Mariji hvala. Upam, da se bomo drugo leto doma v boljšem položaju spominjali sedanjih težkih razmer. Pozdravljam vse prijatelje in prijateljice »Domoljubove«. Pozdravljam tudi vse sobojevnike na raznih bojiščih, kakor tudi vsa dolenjska dekleta, posebno pa v Mali Račni. Jožko Šteh, pešec.

Listek

Zvonarjeva hči.

(Povest. — Spisala E. Miller. — Priredil Fr. Steržaj.)

(Dalje.)

Prav pogosto si je dejala Rozika sama sebi:

»Kako vzvišene in milosti polne čase bi lahko uživala naša družina, če bi imeli vsi eno vero. Skupno bi klečali in bi povabili Odrašenika, da bi prišel v otrokovo srce z vsem svojim blagoslovom — in tako? Mož mi ne dela nobenih ovir, toda on nama je tuj, gleda, ne da bi pojmoval čudovito skrivnost, ki se bliža otroku. Ne morem se veseliti dneva, ki si ga prisrčno žele tisoči katoliških roditeljev, in pro-

sijo: »Daj mi ga učkati!« — Želim samo, da bi minilo, zakaj prinesel bo meni in otroku skrivne solze najgloblje bolečine. V tem ko bodo tekle drugim solzice rajskega veselja, bova medve klečali polni muke in grenkih solza.«

Marijca je prišla po opravljeni dolgi spovedi domov. Preden je šla v cerkev, je prosila mater odpuščanja — očeta pa ni dobila.

In sedaj je stopila preplašenega obraza k njemu:

»Oče, prišla sem od svete spovedi. Ljubi Jezus mi je odpustil moje grehe, odpusti mi tudi ti, če sem te žalila, — nisem te iz hudobnega namena.«

Poln notranje ginjenosti je objel moč-ni mož svoje nežno dete in pristavil:

»Ostani vedno taka, kakor si bila dosedaj Marijca, pa te bom vedno rad imel; bila si vedno moja dobra hčerka.« Tila je z naglo nadarjenostjo bistrh otrok, tila je naglo nadarjenostjo bistrh otrok, da je sedaj ugoden trenutek, zato je srčno zaprosila: »Oče, jutri pride moj Odrašenik k meni, kajne, da me spremlja z bratom in materjo v našo cerkev? Ne bi se mogla veseliti, če bi se ne udeležil mojega praznika.«

Henrik je bil že dávno sklenil udeležiti se s svojimi lepe slovesnosti v katoliški cerkvi. Otrokova prošnja pa ga je še bolj globoko ganila.

Še nikoli ni deklica spomnila očeta verske razlike; — danes je prvič začutil, da trpi otrok in žena vsled te nesrečne razdvojenosti v veri.

»Vse ti izpolnim jutri, otrok moj, kar hočeš,« je dejal vneto in se pri tem komaj ubranil solz.

Praznično jutro je napočilo. Rozika je oblekla hčerko v belo nevestino oblečilo. Sama pa si je nadela novo črno, svilnato obleko, ki so jo tam navadno nosile matere prvoobhajancev na belo nedeljo. In kako ji je bilo težko pri srcu, kako težki so bili njeni občutki! Toda premagati se je morala in pokazati otroku vesel obraz, da bi ji ne pokvarila svetega veselja pomembnega dne.

Prvič po poroki je šla danes s svojim možem k skupni službi božji. Pokleknila sta drug poleg drugega v družinski klopi, zakaj po slovesnem obhajilu otrok so pristopili tudi starši k mizi Gospodovi.

Slovesni sprevod se je približeval cerkvenim vratom. Zvonovi so peli v zvoniku, orglje so zabačale na koru, bele in rdeče cerkvene zastave so plapolale, sivolasi dušni pastir je peljal pobožno deco prav do altara. Zlato pomladansko solnce je metalo svoje žarke skozi okno v temna cerkev na bele venčke deklic prav do altara naše ljube Gospe in pozlačevalo Detece Jezusa v njenem naročju.

Slovesna božja služba se je pričela. Otroci so klečali v molitev zatopljeni. Kadilo se je dvigalo kvišku liki prozorno pregrinjalo in se vzpenjalo višje in višje do pisanih cerkvenih oken.

Sveti trenutek se je približal. Sivolasi gospod mestni župnik se je obrnil k pobožno kleččim vernikom. Lahno se je tresel zlati kelih v njegovi roki, ko je pola-

notranje ginjenosti govoril besede raz-o-detja:

»Glejte Jagnje božje, ki odjemlje gre-he sveta!«

Trepetaje so klečali otroci v blaženem pričakovanju pred nosilcem Kristusovim, ki jim je delil nebeško jed.

Pritajeno ihtenje se je širilo po cerkvi med verniki. Veličast trenutka je obvla-dovala duše.

Marijca je klečala z Jezusom v srcu nedaleč od staršev. Obrazek ji je žarel in biserna solzica ji je kanila na pobožno sklenjeni roki. Molila je z angelsko goreč-nostjo. Rozika je sklonila glavo v suhi roki in se prepustila vsej bedi. Kaj je molila, je komaj vedela; bilo je zmedeno jecljanje, ki se je končavalo zmirom z željo: »Ljubi Je-zus, daj ji več sreče nego meni —, obvaruj jo lahkomišljenosti —; ne daj, da bi ona trpela, kar sem sama zagrešila.«

V tej uri so mnogi plakali, to je Hen-rik videl in zato ni Rozika vzbujala pozor-nosti. Ti, ki so klečali za njo, so dobro raz-umeli njene solze. Gotovo ji je težko delo, ko je morala v tej uri sama, brez moža h Gospodovi mizi. Naposted se je osrčila. Saj bo pristopila, da se pokrepča na bož-jem Srcu in se pred vsemi pripozna k veri svojega otroka. Na strani starega, tre-sočega se očeta je šla nasproti Kruhu živ-ljenja.

Mož je zrl za njo žarečih oči. Tu, na njeni strani bi moral stati on, mesto stare-ga očeta. Pokazati bi moral, kakor ona dva: »Glej! Edini smo v Kristusu!«

In to so bili. On in deček sta bila tu-kaj pravzaprav usiljenca, gosta tam, kjer so imeli njegovi domovino.

Družina je zapustila cerkev resnejša, kakor je prišla.

Sreča dekličina pa je kmalu pregnala otožnost raz njihovih obrazov. Vsak se je trudil, da bi skrnil pred njo svojo otožnost.

In vendar je prinesel ta dan tisoč sol-za in komaj en vesel nasmehljaj. —

(Daije.)

Tedenska pratika.

Petek, 28. septembra: Sv. Venče-slav (Vaclav), muč., deželni patron na Češkem. († 935.)

Sobota, 29. septembra: Sv. Mi-hael, deželni varih v Galiciji. — Sv. Evtihij, muč.

Nedelja, 30. septembra (28. pobink.): Evan-gelij: Jezus ozdravi mrtvoudnega. — Sv. Jeronim, cerkv. učenik, deželni varih v Dalmaciji.

Ponedeljek, 1. oktobra: Sv. Re-migij, škof. († 532.)

Torek, 2. oktobra: Sv. Teofil, spo-znav. — Sv. Leodegar.

Sreda, 3. oktobra: Sv. Dionizij Ale-ksandrijski, († 264.) — Sv. Evald, mu-čenec. — Sv. Maksimijan.

Četrtek, 4. oktobra: Sv. Francišek Seraf. († 1225.) — Sv. Petronij. — Sv. Edvin, kralj.

Solnce vzhaja ob 6. uri, zahaja ob 5. uri 40 min.

Luna: Ščip 30. sept. ob pol desetih zvečer.

Sv. Venčeslav.

Njegov oče je bil češki vojvoda in se je oprijel krščanstva, dočim je ostala njegova mati, ki je bila bolj mrkle, divje narave, poganske vere. Stara mati njegova sveta Ljudmila je Venčeslava vzgojila v katoliški veri ter ga navdala s posebno pobožnostjo do Najsv. zakramenta. Po očetovi smrti se je polastila vladarskih poslov mati Draho-mira ter proglasila več grozovitih postav. Pozneje je bilo vladarstvo izročeno delo-ma Venčeslavu, deloma njegovemu bratu Boleslavu; poslednjega je mati zvijačno od-trgala od katoliške Cerkve. Venčeslav je vladal zelo modro in skrbel po očetovsko za svoje podanike, zraven pa zvesto slu-žil najvišjemu Gospodu. Lastnoročno je se-jal pšenico in negoval trte, da je mogel pri-pravljati kruh in vino za sv. maše. Pri sveti daritvi je bil vsak dan. Ko je na god an-gelov varihov l. 938. kakor običajno klečal in molil pred Najsvetejšim, ga je hudobni brat zavratno umoril.

Na grobu svetnikovem se je zgodilo več čudežev. Ostanke svetnikove so po-zneje prenesli v stolno cerkev v Pragi, kjer jih imajo verniki v veliki časti.

»Vsled tega, ker sem sv. Rešnje Telo večkrat četudi z neko mlačnostjo obisko-val, sem dosegel, da sem zapustil svet.« Sv. Alfonz.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obre-stuje po 4 1/4% brez kakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Društvene novice.

Slovensko osrednje čebelarstvo dru-štvo v Ljubljani naznanja, da je dobilo prav-kar od »Zveze čebelarskih društev« obve-stilo, da dobi društvo 240 stotov sladkor-ja, da pa urad za ljudsko prehrano še do-zdaj ni nakazal sladkorni centrali od c. kr. poljedelskega ministrstva dovoljenega slad-korja, ki z zavlačevanjem nosi sedaj vso odgovornost za nepregledno škodo čebelar-stvu. Zato je malo upanja, da bodo čebe-larji dobili pravočasno sladkor za jesensko pitanje. Tudi glede cene še ni ničesar zna-nega. Opozarjamo, da se naročila za slad-kor sprejemajo le do 1. oktobra t. l.

To in ono.

Naši pozdravljajo. Srčno pozdravljata tam od Gorice vse kranjske lante in dekleta Simon To-mazič in Fr. Tome. — Pristréne pozdrave vsem, znancem in prijateljem, slovenskim fantom in de-kletom pošljajo topučarji iz Galicije: Lindič An-ton, Hinje; Klavora Franc, Gorica; Savorn Josip, Črnomelj. Na veselo svidenje! — Iskrene pozdrave pošljajo z visokih tirolskih planin vsem bralcem in bralkam »Domoljuba« kamniškega okraja: An-ton in Jože Koželj iz Tunije pri Kamniku; Vur-šar Janez, Franc Žalec, Ivan Pavlovič, vsi pri ce-sarjevičevem pešpolku št. 17. Na svidenje. — Mi slovenski strelci na gori Sv. Gabrijela pošljamo srčne pozdrave vsem bralcem »Domoljuba«, mla-deničem, dekletom, možem in ženam, bratom in sestram in ljubim starišem. Zelimo vsem obilo zdravja in zadovoljnosti; saj pri nas tudi ni brez zabave: če ni drugega dela, se kratkočasimo s Po-letnarčkom: Fr. Mihak, Metlika; Blodnikar Vin-čenc, Moravče pri Kamniku; Judnič Jožef, Dobra-vice pri Metliki; Mlakar Franc iz Orlega, pri Ljub-ljani; Mežnarič Anton, Žužembrek; Škof Jožef, Dragum pri Metliki; Krašna Franc, Vrhnika; Si-vice Jožef, Kamnik; Jakomin Lovrenc; Vrhnika; Malek Franc, Slov. gorice, Sp. Štajersko.

Lovska. Šest lovskih navihancev je šlo nekoč na divje peteline. Najdebelejši med njimi. Tinče, je imel navado, da je rad zadnji racal, zlasti ka-dar je bilo treba kaj plačati. Ko so se vračali, je zadnji prisopihal na kolodvor. Tovariši so seveda kupili vozne listke, zato jo Tinče mahne kar za njimi in si osvoji v kupeju prostor za dva. Vlak od-drdra. Kmalu se oglasi Tinče: »Kdo pa ima vozne listke?« »Jaz jih imam pet«, pravi eden; »mislil sem, da si boš že sam preskrbel pravico za vož-njo.« Tinčetu postane gorko; potne kaplje so se mu nastavile po čelu. Junak itak nikoli ni bil, in plačevati kazen ter pripraviti se s sprevoznikom, mu ni bilo nič kaj všeč. Najraje bi se skrnil. »Kar hitro pod klop.« menijo tovariši, »da te ne najde sprevoznik.« Tinče se vrže urno na tla in sedaj so ga tlačili ter stiskali pod klop. Za debeleuharja so se zalele težke minute: »Ne vztrpim več,« ja-me stokati; »rešite me, če ne bom umrl!« — »Le potrpi, konduktar prihaja,« ga tolažijo drugi. In res, mož postave pride, preščične listke in reče: »Tukaj je šest listkov; kje je pa šteti potnik?« — »Mu ni nekaj prav, zato se je podal tu spodaj k počitku.« — odvrnejo tovariši, ki so se obenem spustili v tak smeh, da so vsi potniki iz sosednjih voz pridrli skupaj gledat, kaj se je zgodilo. Debe-luhar prikobaca počasi izpod klopi, rentati in se jezi, obenem pa napravi trden sklep, da se ne bo nikdar več na druge zanašal.

Kje je pomoč... Koliko jih je, ki so po se-danji vojski res močno prizadeti: Popustiti so mo-rali dom in bežati na tuje; dom je morda razrušen, opustošen; — drugi so izgubili v vojski najdražje: očeta, sina, brata, ženina. Nekaterim je pa Bog po-slal skoraj Jobovo izkušnjo. — Nedavno je po-slala uredniku nekega katol. lista za mladenec hu-do prizadeta oseba pismo, v katerem opisuje gor-je, ki jo je zadelo v zadnjih letih svetovne vojske. Povzamemo samo vsebino: »Pred vojsko« — tako pripoveduje — »smo živeli v srečnem zadovoljstvu in blagostanju oče, mati, dva brata in dve sestri. Pride vojska. Starejši brat je šel na Rusko. Pri Lvovu ga zadene granata. Na spomlad l. 1915. — odrine na bojišče mlajši brat, kar nam je bilo silno težko. L. 1916. — je bilo zame najhujše. 26. junija nastane huda nevihta; strela udarja, da je groza. V bližini neke gori. Z očetom opazujeva pred hišo in ugibljeva, kje bi bil ogenj. Treski! — Zopet strela. Zemlja se zmake pod nogami. Ko pridem k sebi, hi-tim v sobo. Strašen prizor! Mati in sestra ležita osmojeni in mrtvi na tleh. Komaj se zavem nesre-če, že čujem prasketanje in vpitje ljudi. Strela je užgala hišo. Urno spravimo mrtvi trupli na varno. Hitro, da rešim vsaj nekatere reči iz plamena, a pri tem se opečem, še hujše pa oče. Požar je uničil vse, še živino in obleko. Očeta so takoj odvedli v bolnišnico, kjer je podlegel ranam in opeklinam. Jaz sem ostala sama. Gledala sem, kakor bi bila nora. Hodila sem okrog brez čuta, brez solza; ni-sem govorila, ne molila. Nič več nisem verovala na pravičnost božjo. Celo na grobeh svojih dragih me ni več ganilo. Mlajši brat pride na dopust in pravi: »Naredi s pogoriščem in z vsem, kar hočeš. Jaz ne stopim več na ta kraj nesreče.«

Posestvo je bilo prodano, jaz sem si pa dru-god najela malo sobo; a nesreča me je tudi tu na-

Ma. Proti zimi pride poročilo, da je tudi mlajši brat padel. Veliko sem trpela, veliko! To pričajo moji stvi lasje, dasi sem šele v 24. letu. Srce je bilo čedalje bolj zakrnjeno.

Približa se božični večer. Šine mi v glavo: Kaj če bi šla noč v cerkev! Sklenjeno, storjeno! Začela sem moliti, izpočetka površno, nato pa čedalje bolj goreče. Prosila sem ljubelega Jezusa, naj tudi mojemu srcu podeli mir. In res, bilo mi je čedalje lažje; šla sem potolažena na dom. Doma sem premišljevala vse pretekle dogodke. Prvič sem se razjokala. Drugo jutro sem opravila spoved in se spravila zopet z Bogom. Zadobila sem mir in tolažbo, ki mi je svet ni mogel dati.

Za razvedrilo.

Nevarno. Žena: »Nikar zmeraj piva ne pij; izprazni večjih kozarec vode, to je bolj zdravo.« — Mož: »Ni mogoče! Zdravniki je dejal, da imam železno naravo in če bi vodo pil, bi se je rija prišla.« — Zemeljski raj. »Bled je res raj kranjske dežele; celo moja besedična žena je bila te lepote tako prevzeta, ko smo tja prišli, da je bila pol-druge minute tiho.«

Vprašanja in odgovori.

J. V. — Bruckbach, B. Werke, Nižje Avstrijsko: Novi zakon je zvišal vzdrževalnino vsem, ki so upravičeni, da jo dobivajo. Če materi še niso zvišali, vložite novo prošnjo. Berite točno razlago o tem v »Domojubu« št. 30, 31, 32. — Glede vojakov, ki morajo sedaj delati n. pr. v rudniku in dobivajo plačo, je pomniti, da odpade njegovim ljudem vzdrževalnina. Ako bi pa vojak veliko manj zaslužil, kot bi njegova družina dobivala vzdrževalnino, pa nekatere komisije tudi dovoljujejo nekaj vzdrževalnine, vse pa ne.

A. R. — Škofja Loka: Casopisi so sporočali, da je italijanska vlada namenila odlikovati večje številke kmetice, ki so se prav posebno obnesle kot vrle gospodinje. Če se bo tudi pri nas kaj takega ukrenilo, nam ni znano. — Invalidi bodo prej ali slej — tako po pravici pričakujemo — dobili primerna odlikovanja; drugače naj pa poslanci stopijo na noge.

A. K. — Kozje: Omenjeni letniki so na dopustu za nedoločen čas. V slučaju sile bi bili vpoklicani za delo v zaledju.

R. B. — Hrenovce: Vzdrževalnina se ne ravna po kraju, ampak po pripadnosti. Za ogrsko krono doleča odškodnino in vzdrževalnino ondodni državnih zbor, za Bosno ondodna vlada.

M. B. — Zakojca: Zaradi neenakomerne razdelitve moke bi bilo treba obvestiti glavarstvo. Najbolje, če to stori kdo izmed vaših poslancev.

H. S. Han — Kumpanija Vitez, Bosna: Odgovor najdete v zgorajšnjih vrsticah. Če so za Bosno kaj povišali, nam ni znano.

S. K. — št. Janž pri Sp. Dravogradu: Ne bi bilo lepo, če bi tako perilo prali v »Domojubu«.

A. K. — Radeče pri Z. m.: V 29. št. »Domojuba« na str. 345. najdete pojasnilo, kako bi bilo mogoče pisati v Ameriko. Berite, kar je pod naslovom »Tistim, ki imajo svoje ljudi v Ameriki«.

A. K. — Loka pri Mengšu: Olje iz lanenega semena je pred vojsko izdelovala tvornica — g. Blazija Zabret-a v Britofu pri Kranju. Najbrž bi vam tam iz semena solnčnih rož tudi napravili olje.

SKRIVALNICA.

Čudna slika ta zares,
dvoje vidiš ta koles!
Kje voznika pač tičita,
kje lastnika nek sta skrila?
Eden išče nekaj v travi.
Drugi v senco se postavi.

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Trst, 19. sept.: 64, 76, 7, 55, 87.
Dunaj, 22. sept.: 66, 61, 45, 19, 36.

Izboren nadomestek za milo

„Dob. Hygiene“ — Za vsako vrsto pranja poraben kot dobro maščobno milo, prekaša po kakovosti in ceni vse podobne izdelke. Izbolj približno 50 kg 250-kosov po 45 K. — Vzorec 5 kg, okoli 30 kosov, 8 K, po povzetju pri domačem podjetju BEKERA, Solnice, Češko.

Naglo in dobro morete

prodati svojo kontrolno blagajno, sistem Natigual, ako ni več v rabi, če jo ponudite tovarni na Dunaju VII, Siebensterngasse 31.

Kupujte v Kalotiški Bukvarni!

Sijajno bodočnost

majo turške in nove srečke avstrijskega kidečega kr. Za vsak njihove vedno zvišujoče se cenarne vrednosti Vsaka srečka zadene Glavna dobika znašata čez 2107

1,000,000 kroni

Natančno priasnilo z igralnim načrtom razpošilja brezplačno; S. ečkovo zastopstvo 12, Ljubljana.

Kupi se srednja kmetija
v lepi legi blizu železnice, z vsem gospodarskim orodjem in živino, ako je zračen. Ponudbe pod »Kmetija 2157«.

Želod kupim od 50 vagonov in plačam, kakor je suh, od 55 do 70 K za 100 kilogramov.

Divji kostanj od 25 do 30 K za 100 kilogramov

Suhe gobe po maksimalni ceni 32 K za 1 kg. Ponudbe na **FRANC POGAČNIK**, Ljubljana, Dunajska cesta št. 36.

Suho, dobro dozorelo seme solnčnih rož

kupi Mat. Dežman, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6.

Kupim smrekov gozd

mlado zaraščen, ali posestvo, obstoječe iz njiv, travnikov in gozda, s hišo in gospodarskimi postopji, blizu železnice najrajši s trgovsko hišo kje na Dolnjiškem ali na Stajerskem. Ponudbe se prosí na upravništvu tega lista pod »Trgovec« št. 2423.

Srbečico, lišaje

odstrani prav naglo dr. Flescha izvir. „rujavno mazilo“. Mali lonček K 1-60, veliki K 3 — porcija za rodbino K 9 —. Zaloge za Ljubljano in okolico: **Lekarna pri zlatem jelenu, Ljubljana, Marijin trg, 1032**

Le 2K 15h stane pri nas najmanjši fot. aparat

„Omega“, vel. slike 4x4 kompl. z malo opremo z natanč. navod. za začetnike. Kamera za učenec, za plošče in filme, posebno primerna za začetnike, vedno pripravlj. solidno delo, zapora za daljše in momentne posnetke, oster akromat, objektiv, temna plošča in vse potrebno kompl. v kart. s kovin. kaseto in navodilom vel. 4 1/2 x 4 K 22-30, vel. 6 x 9 K 31-30. Zaklopna omara za vojaštvo, za ploščo in filmo, žepna — blika vel. 4 1/2 x 6 le. K 43-20; vel. 6 x 9 le. K 50-40. „Brožna kamera“ kompl. z malo opremo in 1 porabno navodilo le. K 33-00. Dobar stranišnji zaslužek, ker so slike gotove v 1 minuti. Pošta in povzročilo. Poština 1 K. Export „Perfek“, Dunaj VII. Neustiftg. 137/162. Najboljši izvor, cenik zahtev. 2181

Samo pri meni

morete po visoki ceni prodati lepe, čiste, dobro posušene

gobe

Kupim vsako množino. Da prihranim stroške in pota, jih prevzamem na željo tudi na domu prodajalca, ako mi naznaní svoj natančen naslov in pa množino posušenih gob. Obrnite se zaupno name, Nikomur ne bode žal.

FRANČIŠKA OPEKA, trgovka na Vrhniki.

Neomajno vzdržati

je naše načelo, ako se hočemo zanesljivo držati resnice in pravilnosti našega stališča. Rabimo i nadalje »LYSOFORM«, ker smemo biti uverjeni, da nas vedno varuje pred vsakim okuženjem.

Iskal je
novi cenik
s koledarjem in vojnimi urami
po najnižjih cenah. Tudi po pošti
zastonj. Na obilni obisk vjudno
449 vabi
F. ČUDEN
Ljubljana, Prešernova ulica št. 1.
Cene brez povlika.

KUPIM
bukovo oglje od enega vagona
kg 10.000
bukova drva od 5 sežnjev (20
metrov) naprej.
Plačilo naprej ali povzetje. Presim poudbe.
JAKOB TAUGER, trpovec z ogljem in drvni, TRST.

Proda se **hiša z vrtom**
in svinjakom v prijaznem kraju na Spod. Šta-
jerskem. Naslov v upravi lista pod št. 2362, ako
znamka za odgovor.

Brinje

za kuhanje žganja oddaja v večjih in
manjših množinah trvdka 2353
Ivan Jelačin, Ljubljana, Emonska c. 2.

Čudovito šilo za šivanje le K 3*90
Nasle čudovito ročno šilo za šivanje šiva tako
napro urešljive vbode kot šivalni stroj. — Naj-
večja iznajdba, s katero more vsak sam krpiti in
šivati usnje, raztrgane čevlje, konjski ožrezo,
kožuhovino, preproge, poprijela za vozove, šo-
tore, klobočevino, plašče za kolosa, vreče, platno
in vsako drugo močno blago. Dobra za roko-
delce, kmetje in vojake. Neobhodno potrebno za
vsakogar. Trdna konstrukcija, zelo lahka uporaba.
Janstvo za porabnost. Mnogo pohvalnih pisem.
Cena koloni šila s sukanceh, 3 različni šivankami
in porabnih navodilom K 3,90, 3 kosi K II—
5 kosov K 18— Pošilja po povzetju, (na boljše
proti pred plačila.) 1562
M. Svoboda, Dunaj, III/2, Hiesgasse 13-104.

Suhe gobe (jurčke)
lepo sušene kakor tudi prazne vreče, brinjevo
olje, lošnike in orehe
kupuje po najvišjih dnevnih cenah
M. Rant, Kranj
prva eksportna trvdka deželnih in gozdnih
pridelkov. 2093

Jaz Ana Csillag

s svojimi 185 cm dolgimi orjaškimi
Lorelej-kimi lasmi, ki sem jih dobila
po 14 mesečni r. bi pomade, ki sem
jo znašla sama. To je edino sred-
stvo proti izpadanju las, za njih rast
in negovanje, za ojačitev lasišča,
pri moških krepko pospekuje rast
brade, in že po kratki dobi daje lasem
in brad naravni blek in polnost,
in jih varuje pred prezgodnjim osive-
njem do najvišje starosti.

Lonček po K 6.—, K 10.— in K 15.
Po pošti se pošilja vsak dan po vsem
svetu s poštnim povzetjem ali denar
naprej iz trgovice, kamor je nastavljeni
vsa naročila.

Ana Csillag, Dunaj I, Kohlmarkt II.

Kranjska deželna podružnica

n. a. deželne življenjske in rentne neugodne in
jamstvene zavarovalnice
v Ljubljani, Marije Terezije cesta 12/II
sprejema zavarovanje na doživetje in
smrt, otroških dol, rentna in ljudska ne-
ugodna in jamstvena zavarovanja.
Javen svod. Absolutna varnost. Nizke premije. Naj-
ugodnejši pogoji za vojno zavarovanje.
Stanje zavarovanega kapitala K 175.000.000—
Stanje garancijskih fondov K 55.000.000—
Zavod temelji na vzajemnosti. — Prospekti zastonj
in poštnino prosto. Sposobni nastopniki se sprojo-
majo pod najugodnejšimi pogoji. 1832

Framydol je sredstvo za pomlajo-
vanje las, ki rdeče, svetle
in sive lase in brade za trajno temno pobar-
va. 1 steklenica s poštnino vred K 2-70.
Rydyol e rožnata voda, ki živo po-
rdeči blede lica. Učinek je cu-
dovit. 1 steklenica s poštni-
no vred K 2-45. Povzetje
35 vinarjev več. Naslov za naročila:
JAN GROICH, drožerija pri angelin,
Brno 641, Morava. 2325

Avtomatična past
za podgane K 5-80, za miši K 4-10,
love brez nadzorstva do 40 ži-
vali v eni noči, ne zapuste ni-
kake sledi in se same zopet
nastavijo. Past za ščurke „Rapid“ vjame na ti-
soče ščurkov v eni noči, po K 5-70. Past za muhe
„Nova“ komad K 2-80. Povsod najboljši uspehi.
Mnogo zahvalnic. Pošilja se po povzetju ali proti
predplačilu. Poština 80 v. Izvoz, tvrd. Tintner,
Dunaj III., Neulligg. 26-L.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrirana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po

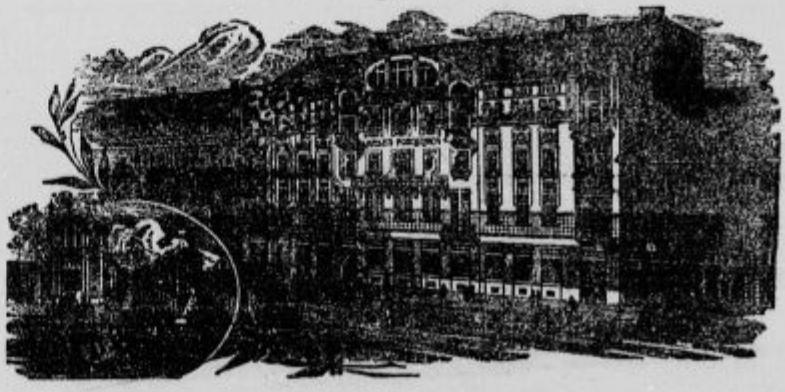
Vloge v „Ljudski posojilnici“ so po-
polnoma varno naložene, ker poso-
jilnica daje denar na varna posestva
na deželi in v mestih.

4 1/4 %

Rezervni zakladi znašajo okroglo
en milijon kron. — Stanje hranilnih
vlog je bilo koncem leta 1916 okroglo
26 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega pla-
čuje zavod sam za svoje vložnike, tako da
dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krome
25 vinarjev na leto.

„Ljudska posojilnica“ sprejema vloge tudi
po pošti in daje za njih vplačilo na razpo-
lago pošne položnice. Sprejema tudi vloge
na tekoči račun ter daje svojim zadružnikom
posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez
nje na osebni kredit proti poroštvu ali
zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se
eskomptujejo najbolje.

Vojna zapustna ura

masovno rugat. In redpa. Nikel ali jeklo K 15 - 18 - 20 - a različ. svetilo karal K 16 - 20 - 24 - v sreb. okr. K 24 - 24 - 26 - a rad. svet. kas K 30 - 30 - sreb. zap. ura na elask K 30 - 35 - 40 - 14 k. elata zapustna ura na elask K 100 - 120 - 140 - Srečno pismo

jamstvo. Pošilja po povzetju. Nikak rizično! Zamena dovoljena ali donar nazaj.

Prva tovarna ur JAN KONRAD

e. in kr. dvorni založnik Brno št. 1550 (Česko) Na željo se vsakomur zastavi pošlje moj glavni centk.

Zastonj dobi vsak na 26. jo

mo glavni katalog ur, srebrne, platinske, godbenih predm. Vojne in više. Dobre bar. po K 14, 20, 25, 16, 25, 35, 50. 2 vrste harmoniko po K 70, 80, 100, 120; 3 vrste harmoniko po K 180, 200, 240, 280. Kamena oovoina ali denar nazaj. Posiljat. po povzetju ali predplačilo. Razpošiljalnica!

JAN KONRAD, n. l. kr. dvor. št. 1550, Brno, Češka.

Kuverte s firmo, pisma, račune itd.

izvršuje natančno po naročilu

Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Ustanovljeno l. 1893.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenjskih polic, posestva, vrednostnih papirjev ali proti zaznambi na službene prejemke.

Vračajo se posojila v 7 1/2, 15 ali 22 1/2 letih v odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg štev. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519 848 40 kron.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4 1/4 %

Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6,089.850 kron.

Suhe gobe,

črno in rdečo deteljo, kumino, janež, repno, korenjevo, razna travna in druga domača semena, prazne vreče kakor tudi vse vrste pridelkov kupuje **SILVER & URBANIČ**, Ljubljana, Wolfova ulica 12.

!! Ako še niste, pošljite naročnino !!

Dobro „IKO“ ura

vsak občuduje in zaželi, kajti ona je **mojstirsko delo urarske umetnosti!**

Razpošilja se po povzetju Neugajajoče **zamenjam!**

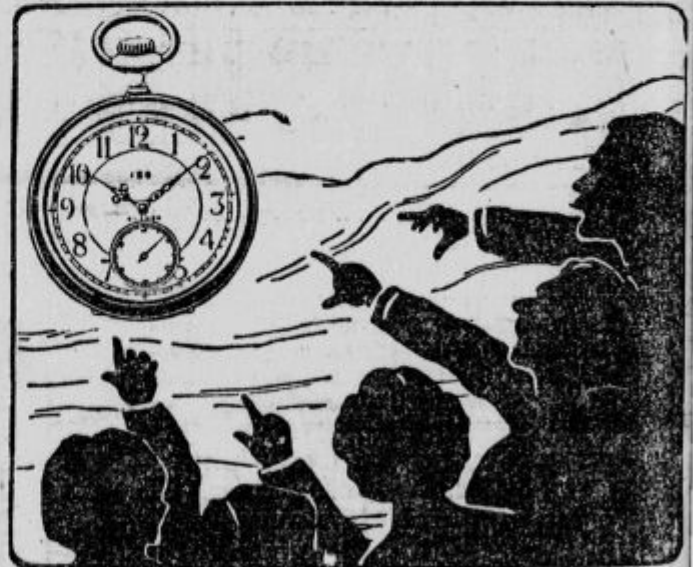
Velika izbira ur, verižic, prstanov, lepoticija, daril itd. v velikem

krasnem ceniku,

katerega zahtevajte zastonj in poštnine prosto.

- Št. 99410 kovinasta anker Roskopf ura K 12'40
- » 99449 Roskopf ura, grav. močna, 2 pokrova K 16'80
- » 99600 Radijska žepna ura ponči sveteča K 16'20
- » 99865 kovinasta verižica K 1'60
- » 99645 Uhani amer. double zlato K 3'40
- » 99022 Srebrni rožni venec K 9'50

Lastna znamka „IKO“ svetovnoznana.

Svetovna razpošiljalnica

Lastna protokolirana tovarna ur v Švicah

H. SUTTNER samo v LJUBLJANI št. 1.

Nobene podružnice.

Svetovnoznana radi razpošiljanja dobrih ur.

Nobene podružnice.